

ΥΠΟΘΕΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ (του Γιάννη Ζήση)

Ας επιχειρήσουμε να διαβλέψουμε ή να πιθανολογήσουμε πάνω σε ένα πιο μακροχρόνιο πλαίσιο την όλη αυτή εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η οποία βλέπουμε σήμερα να παίρνει αυτές τις δραματικές διαστάσεις.

Πρώτον, από την εποχή του Ρήγκαν και της θάσσερ υπήρξε μια μετατόπιση της οικονομίας και του κύκλου των χρημάτων από τις τραπεζικές στις χρηματιστηριακές συναλλαγές

Στις χρηματιστηριακές, προστέθηκαν νέα σύνθετα πολύπλοκα προϊόντα, που λειτουργούσαν σαν προεξοφλητικές συμβολαιοποιήσεις προσφοράς και ζήτησης σε παγκόσμιο επίπεδο. Υπό μια έννοια λειτουργούσαν και ως στοιχήματα για την εξέλιξη των πραγματικών δεδομένων. Τελικά αυτά τα προϊόντα λειτουργήσαν σαν παράγοντες άντλησης κεφαλαίων από την παγκόσμια αγορά σαν ένας εντατικός πυρήνας παγκοσμιοποίησης. Από την εποχή του Κλίντον συνεισέφεραν στη φρούδα οικονομική ευημερία, στην «Μπέλ Επόκ» της παγκοσμιοποίησης της δεκαετίας 1990-2000, μ' όλα τα κραχ στα μικρότερα κράτη και τις ειδικές παρεμβάσεις που έγιναν κατά την διάρκεια αυτής της δεκαετίας.

Η επιθυμία της κερδοσκοπίας και ένας αφανής στρατηγικός σχεδιασμός άντλησης κεφαλαίων από την παγκόσμια κεφαλαιαγορά, δέσποσαν και διαμόρφωσαν αυτό το μοντέλο, παρ' όλες τις χρεοκοπίες με την επανερχόμενη αισιοδοξία. Είναι η τυφλότητα των «ταύρων» αυτή η οποία χρεοκοπεί σήμερα, στο τέλος της δεύτερης δεκαετίας μετά τον Ψυχρό Πόλεμο.

Σίγουρα κάποιοι ήξεραν ότι αυτή η κερδοσκοπική στρατηγική στο χρηματιστηριακό επίπεδο λειτουργεί ως ένα δεύτερο επίπεδο κυριαρχίας στην παγκοσμιοποίηση. Αυτός ο ευκολότερος οικονομικός συγκεντρωτισμός και ηγεμονισμός, είχε ρίσκα αναντιστοιχίας στα πραγματικά δεδομένα. Βασίζόταν σε μια εντατικοποιημένη αλληλοχρέωση η οποία εμφάνιζε σημεία κατάρρευσης που απειλούσαν το σύστημα με ντόμινο.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, προφανώς ασκήθηκαν και πολιτικές πιέσεις σε πολλές χώρες για να επενδύσουν. Πχ το σκάνδαλο των ομολόγων στην Ελλάδα, η αποκάλυψη του οποίου πρέπει να είναι συναφμένη με κάποιο πατριωτισμό – με την καλή έννοια του όρου- ή τύχη κάποιων παραγόντων που έμειναν αφανείς και έτσι διέσωσαν την Ελλάδα από μια βαθύτερη οικονομική κρίση. Παράλληλα εξελισσότουσαν διάφορα σενάρια μεταξύ των οποίων και κερδοσκοπικά παιχνίδια, για την άντληση κεφαλαίων από την πραγματική οικονομία όπως με τις πολύ υψηλές τιμές πετρελαίου – αυτό είχε ως συνέπεια, την αύξηση του πλούτου σε χώρες ανταγωνιστικές, - έτσι ώστε να καλυφθούν τα ελλείμματα των πολύπλοκων χρηματιστηριακών προϊόντων.

Δηλαδή λειτουργήσαν με τη στρατηγική, απ' την μία υπέρσυγκεντρωτισμού και απ' την άλλη συγκάλυψης ή διαχείρισης των ελλειμμάτων που δημιουργούνταν μέσα από υπέρ-κέρδη στην πραγματική οικονομία. Ενώ επιχειρούσαν να καλύψουν τα ελλείμματα, διέυρναν τα όρια τους και έκαναν διασπορά του ρίσκου των κεφαλαίων σε κρατικές οικονομίες, στα ομόλογα άλλων χωρών, σε άλλους τραπεζικούς οργανισμούς, και τελικά στους πολίτες της Υδρογειού, έτσι ώστε να έχουν τη μικρότερη δυνατή συγκεντροποίηση της κρίσης στην Αμερικάνικη οικονομία.

Αυτή η στρατηγική αποκαλύφθηκε από το ντόμινο που έγινε μεταξύ Σουηδίας και Βαλτικών χωρών, λόγω των επενδύσεων των Βαλτικών οικονομιών στην Αμερικάνικη κεφαλαιαγορά. Σε ανάλογες καταστάσεις θα είχε βυθιστεί και η Ελλάδα αν δεν είχε ξεσπάσει το σκάνδαλο των ομολόγων. Φαίνεται επίσης ότι υπήρχαν διαφορετικές εκτιμήσεις σε επίπεδο στρατηγικών και οικονομικών παραγόντων σε συνάρτηση με τον χρόνο των εκλογών και με το κομματικό διακύβευμα της Αμερικάνικης Πολιτικής, οπότε άρχισε να εκδηλώνεται μια στρατηγική αρρυθμία, αφενός μεν με τους χρόνους, τις στιγμές και τις πολιτικές που αφορούσαν την ίδια την οικονομική κρίση αλλά και την συνάρτησή της με την εμπόλεμη σύγκρουση Γεωργίας-Ρωσίας, τα πιθανά επίσης σενάρια απέναντι στο Ιράν και τις στρατηγικές συμπτύξεις με το ίδιο το Ισραήλ.

Ετσι φαίνεται ότι άρχισε να κυριαρχεί μέσω κάποιων παρασκευασμένων ρυθμιστικών και καθοριστικών παραγόντων, μια στρατηγική αποσύμπτωσης της διαχείρισης του οικονομικού διακυβεύματος από τα στρατηγικά σενάρια και από το κομματικό διακύβευμα των ΗΠΑ. Τουλάχιστον μέχρι αυτή την στιγμή, δείχνει να ισχύει αυτό, αν και δεν αποκλείεται να υπάρχουν εφεδρείες επανασύνδεσης ή ενός διατομιακού ντόμινο πολιτικών μεταξύ όλων των προαναφερθέντων ζητημάτων.

Εκείνο που πρέπει να συγκρατήσουμε είναι ότι όλο και πιο πολύ φαίνεται να αναδεικνύεται μια δυαδική προσέγγιση του Αμερικάνικου πολιτικού και οικονομικού συστήματος. Αυτό αναφορικά με το τομέα της οικονομίας, των σχέσεων και των ορίων στρατηγικής σύνταξης με το Ισραήλ, της διεθνούς γεωπολιτικής αλλά και σε ζητήματα που αφορούν διακυβεύματα κομματικά ή του εσωτερικού lobbying.

Αυτή είναι η πρώτη φορά που αρχίζει και εμφανίζεται μια αποτυχία με πολλά επίπεδα έκφρασης. Προφανώς πρέπει να είναι ένα αποτέλεσμα της αποτυχίας του παραπάνω στρατηγικού σχεδιασμού που έγινε από αυτή την αρχικά περιθωριακή ομάδα που αποτέλεσε το κυβερνητικό περιβάλλον του George Bus Junior και η οποία κατόπιν ανέλαβε πλήρως την πρωτοβουλία των κινήσεων μετά από το γεγονός των Δίδυμων Πύργων.

Δεν πρέπει ωστόσο να ξεγελαστούμε και να χρεώσουμε κατ' αποκλειστικότητα αυτήν την οικονομική κατάσταση και στρατηγική ανοησία ή αρρυθμία. Εδώ δεν εννοούμε ως αρρυθμία την σταδιακή αποσύμπτωση μιας σύμπτυξης στρατηγικής διαχειριστικής διεύθυνσης όπως αυτά που προαναφέραμε. Τόσο το στρατηγικό όσο και το οικονομικό δόγμα μετά κυρίως από τον Ψυχρό Πόλεμο και από την εποχή του Ρήγκαν είναι σαφές ότι έχει διαχρονικότητα και διακομματικότητα.

Οι περισσότεροι άνθρωποι που μπορεί να συναντήσει κανείς, όπως στην χώρα μας, έχουν χάσει κάθε ελπίδα οποιασδήποτε ουσιαστικής διαφοράς πολιτικών μεταξύ δημοκρατικών και ρεπουμπλικάνων σε κρίσιμα κεντρικά ζητήματα. Απλώς τώρα χρεοκόπησε πιο εμφανώς και με πιο ταχύ ρυθμό τόσο το ένα δόγμα όσο και το άλλο, στον ολοκληρωτικό τους χαρακτήρα καταρχήν. Φάνηκε ότι ο ολοκληρωτισμός αυτών των δογμάτων είναι επιβλαβής για την πραγματική κατάσταση των ΗΠΑ τόσο στην οικονομία όσο και στην διεθνή πολιτική.

Σε αυτή την στρατηγική απώλεια του βήματος έλεγχου και συγχρονισμού, πρέπει να δούμε την στρατηγική αποτυχία της εξάπλωσης του παγκόσμιου ελέγχου. Είναι προφανές ότι η απόπειρα γρήγορης και άμεσης κίνησης στην Λατινική Αμερική για τον έλεγχο των οικονομικών και των πολιτικών της εξελίξεων απέτυχε, ιδιαίτερα μετά από την αποτυχία ορόσημο του πραξικοπήματος ενάντια στον Τσάβες.

Αντίστοιχη αποτυχία φαίνεται και στην απόπειρα εξάπλωσης του ελέγχου στο Αφγανιστάν, αλλά υπό άλλη έννοια και στο Ιράκ. Μέσα στις ιδιαίτερες συνθήκες που απαιτούν αυτές οι προσπάθειες επιβολής, η αποτυχία σε αυτό το πραγματικό πεδίο ελέγχου καταστάσεων, φαίνεται από το γεγονός ότι οι ΗΠΑ διαπραγματεύονται με τους Ταλιμπάν τη πιθανότητα επιστροφής τους στην εξουσία. Αυτό είναι σαφές ότι υποδηλώνει πέραν αυτών των εσωτερικών επιλογών τις αρρυθμίες του συστήματος ελέγχου. Δεν είναι μόνο οι αρρυθμίες που προέρχονται από κάποια εσωτερική λογική ουσιαστικής αντιμετώπισης επιμέρους ζητημάτων αλλά είναι και αυτές που προέρχονται από το εσφαλμένο δόγμα στρατηγικής αυτής της εξάπλωσης, με μια βιασμένη στο άπλωμα, με μια χρονική ραγδαιότητα των επιχειρήσεων ελέγχου των οικονομικών και διεθνών πολιτικών εξελίξεων.

Ο ιστορικός του μέλλοντος ίσως θα έχει να παρατηρήσει με απορία τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτής της εποχής και να πει, όπως ίσως κάποιοι άλλοι το είχαν πει είχαν αυτό, «είχαν εκείνο, είχαν το άλλο όπως το είχε πει ο Νίμιτς στην ναυμαχία του Midway τι συνέβη και χάσανε;» Γιατί πρόκειται για την πρώτη έτσι διαφανόμενη σε πολλά μέτρα στρατηγική ήττα, άσχετα από το αν σε κάποια σημεία μπορεί να ανακτηθεί ο ηγεμονικός έλεγχος. Ο ηγεμονικός αυτός έλεγχος δεν μπορεί να ολοκληρωθεί, θα είναι παροδικός όπως όλα δείχνουν και δεν θα μπορέσει να λειτουργήσει με την παραδοσιακότερη δυναμική που έχουμε γνωρίσει από το παρελθόν.

Ειδικά στον οικονομικό τομέα φαίνεται πως η ανταγωνιστικότητα χωρίς έλεγχο, για κάλυψη της ζήτησης στην στέγη μαζί με την αλληλοχρέωση και το σπασίμο στις φούσκες των πολύπλοκων ή σύνθετων χρηματιστηριακών προϊόντων που γιγαντώθηκαν από την άπληστη κερδοσκοπία, απέδειξε αυτό που είχε πει το 1929 ο Φραγκλίνος Ρούσβελτ ότι «*τώρα πια ξέρουμε ότι η ιδιοτέλεια είναι και οικονομικός επιβλαβής*». Δυστυχώς όμως ξεχάσαμε τόσο τα συμπεράσματα του ηγέτη του «New Deal» όσο και τη φράση του Ισπανοαμερικανού φιλοσόφου Γ. Σαντιάγαντα «*λαοί που ξεχνούν είναι αναγκασμένοι να επαναλάβουν*».

Πίστευαν ότι ο χρηματιστηριακός και δαιαιτικός «αέρας», είναι αειφορικός για όλους, όπως ακριβώς πιστεύουν ότι η φύση χωράει όλες τις προθέσεις μας και τις πράξεις.

Το θέμα όμως πια είναι ποιος πλήρως το σπασίμο του μαρμάρου σ' αυτό το μνημείο ανότητας και απληστίας. Εκτός των άλλων το θέμα είναι και το ότι πλήρωνα ακριβά όλο αυτό τον καιρό, αυτούς που έφεραν την καταστροφή και την πολιτική και στην οικονομία και οπωσδήποτε στο περιβάλλον και την ψυχή μας.

09 Οκτωβρίου 2008,

Γιάννης Ζήσης, Δημοσιογράφος – Συγγραφέας

Μέλος της γραμματείας της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ